

УДК 372.881:811

*Ірина Біжко,
асистент кафедри іноземних мов
Дніпропетровської державної
фінансової академії*

СИТУАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИВНОГО ЧИТАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ФІНАНСОВІЙ ГАЛУЗІ

У статті розглядаються цілі проблемного навчання, функції проблемної ситуації, яка міститься в проблемному навчанні. Проведений аналіз сучасної професійної літератури для фахівців у фінансовій галузі, визначені особливості ситуації інформативного читання, виявлені основні професійні потреби фахівця у фінансовій галузі, виділені ситуації звернення фахівця до фінансової літератури.

Ключові слова: ситуація, проблема, проблемне навчання, текст, інформативне читання, мотивація, фінансова галузь.

В статье рассматриваются цели проблемного обучения, функции проблемной ситуации, которая находится в проблемном обучении. Проведен анализ современной профессиональной литературы для специалистов в финансовой сфере, определены особенности ситуаций информативного чтения, обозначены основные профессиональные нужды профессионала в финансовой сфере, выделены ситуации обращения профессионала к финансовой литературе.

Ключевые слова: ситуация, проблема, проблемное обучение, текст, информативного чтение, мотивация, финансовая сфера.

The article deals with the aims of problem teaching, functions of the problem situation that problem teaching consists of. The analysis of the contemporary professional literature for professionals in the financial sector was carried out, peculiarities of the situations of informative reading were identified, the basic professional needs of the professional in financial area are designated, situations of the reference of the professional to the financial literature are allocated.

Key words: situation, problem, problem teaching, text, informative reading, motivation, financial sector.

Для формування професійної компетенції майбутньому фахівцеві у фінансовій галузі необхідно створити справжнє мовне середовище і сформувати мотиви до навчання умінням інформативного читання на основі проблемних ситуацій.

Головне завдання вищого навчального закладу підготувати

висококваліфікованих, компетентних фахівців з широкою культурою праці і гнучким мисленням. Майбутній фахівець у фінансовій галузі повинен навчитися самостійно оновлювати, розширювати свої знання, думати, розуміти й аналізувати проблеми розвитку професійної галузі, поєднувати досліджувані явища в цілісну систему, розкриваючи закономірності, проводячи паралелі і виявляючи суперечності. Саме тому ситуативний зміст інформативного читання містить проблемні професійні ситуації для навчання вилученню необхідної інформації.

Мета статті полягає у визначенні функцій ситуативного змісту під час навчання інформативного читання, а також у виявленні основних професійних потреб фахівця для інформативного читання.

Ситуативний зміст навчання пов'язаний з проблемним навчанням. Вчені трактують проблемне навчання як підхід, метод або систему (А. В. Брушлинський, Т. Л. Ільїна, Е. В. Ковалевська, В. Т. Кудрявцев, І. Я. Лернер, А. М. Матюшкін, В. Оконь, С. Л. Рубінштейн). М. М. Махмутов, М. Н. Скаткін вважають, що проблемне навчання – це система [9, с. 56–60], [11, с. 66–68]. На думку І. Я. Лернера, А. М. Матюшкіна проблемне навчання – це метод [7, с. 144–147], [8, с. 68–70].

Розглядаючи проблемне навчання як підхід, Т. Л. Ільїна визначила, що воно може застосовуватись у викладанні будь-якої дисципліни, проте важливе значення має зміст навчального матеріалу [5, с. 2–024].

На думку вчених проблемне навчання сприяє розвитку творчого мислення студентів під час оволодіння навичками та уміннями інформативного читання [5, с. 20–24], [7, с. 144–147], [8, с. 68–70]. Під проблемним навчанням З. К. Меретукова розуміє процес засвоєння умінь і знань одночасно з розвитком творчого мислення і формуванням ціннісного ставлення до світу і до майбутньої професійної діяльності [10, с. 79–80].

Цілі проблемного навчання – сформувати пізнавальну самостійну діяльність студента і розвинути його творчі здібності, сприяти засвоєнню способу отримання необхідних результатів, у формуванні та розвитку професійних здібностей студентів, активізуючи їх мислення [4, с. 78–82].

Основою проблемного навчання є проблемна ситуація. Проблемне навчання – розвиває творчі та професійні здібності сучасного фахівця. Як творчий процес воно сприяє рішенню науково-навчальних завдань. У процесі пошуку способів рішень завдань активізуються розумові процеси, які є основою пізнавального інтересу. Навчальний процес набуває активності, якщо він пов'язаний з вирішенням проблемних завдань і ситуацій, а завдання мають інтерес до предмету вивчення. Таким чином, проблемне навчання одночасно є засобом формування пізнавальної мотивації і засобом активізації розумової діяльності.

Мета проблемного навчання – підвищити рівень засвоєння знань і навчити розумовим діям. Сутність проблемного навчання полягає у навчанні, аналізі, порівнянні, синтезі, узагальненні, уточненні фактичного

матеріалу й вилученню нової інформації для вирішення проблеми.

Проблемне навчання засноване на створенні навчальних завдань, які забезпечують студентів новими знаннями за допомогою вирішення теоретичних і практичних проблемних ситуацій. Вітчизняні психологи Т. В. Кудрявцев, А. М. Матюшкін, З. І. Калмикова розробили психологічні основи проблемного навчання. Проблемне навчання містить кілька етапів: 1) усвідомлення проблемної ситуації, 2) аналіз проблемної ситуації та формулювання проблеми; 3) рішення проблеми; 4) перевірка правильності рішення проблеми.

Під час проблемного навчання створюються проблемні ситуації, щоб студент на основі аналізу фактів самостійно навчався робити узагальнення і висновки. У студента розвиваються навички розумових дій, перенесення знань з однієї області в іншу, розвиваються увагу і творча уява. Студент знаходить спосіб рішення завдання, спираючись на знання та вміння, якими він оволодів в минулому.

Проблемна ситуація є початком та джерелом творчого мислення [2, с. 120–124]. Проблемна ситуація – це інтелектуальне утруднення студента, яке призводить до ускладнення пояснення явища, факту або є перепорою до досягнення мети уже відомими способами. Проблемна ситуація стимулює пізнавальну потребу у читача, спрямовує його думки і створює внутрішні умови для засвоєння нового матеріалу [3, с. 58–60].

Способи створення проблемних ситуацій на основі тексту полягають у наданні студенту інформації, яка потребує теоретичного пояснення; формування навчальних проблемних завдань на пояснення інформації або пошук способів її практичного застосування; у випадку виникнення пізнавального утруднення студентів порівнюють, співставляють або протиставляють вилучену інформацію.

Сучасні методисти визначають інформативне читання як засіб отримання інформації та інтерактивний процес взаємодії читача з текстом і читач як учасник процесу активно сприймає написане та взаємодіє з текстом, осмислює, вилучає інформацію та порівнює її з існуючими в нього знаннями [10, с. 81]. Інформативне читання розглядається нами як творчий розумовий процес, успішність якого залежить від вміння читача вибирати та користуватися прийомами і вміннями інформативного читання.

Першим кроком дослідження був аналіз дійсних ситуацій інформативного читання, з якими майбутній фахівець у фінансовій галузі зустрічається в професійній діяльності, оскільки в професійній галузі інформативне читання має свої особливі характеристики і його навчання повинне відповідати навчальним потребам.

Основне завдання нашого дослідження – виявлення основних професійних потреб фахівця у фінансовій галузі, а саме: цілей його звернення до професійної іноземної літератури, особливостей матеріалів

для читання, з якими йому доводиться працювати. Це дозволило отримати уявлення про зміст текстів і необхідні знання і уміння майбутнього фахівця у фінансовій галузі для успішного інформативного читання.

Нами був проведений аналіз сучасної професійної літератури для фахівців у фінансовій галузі, а також результати опитувань і анкетування студентів фінансових спеціальностей дав можливість умовно розділити ситуації інформативного читання на такі типи:

До особливостей ситуацій інформативного читання належить знайомство з інформацією, привласнення її в оригіналі без пояснень і без створення на її основі власного тексту. Під час інформативного читання фахівець може робити позначки, виписки, які допоможуть йому запам'ятати окремі факти і скласти повне і точне уявлення про тему тексту, а також залишити уточнювальні питання. Крім того, особливості структури і оформлення таких матеріалів, а саме їх стандартизованість, дозволяють полегшити вилучення необхідної інформації. Інформативне читання матеріалів фінансового характеру потребує уміння швидко орієнтуватися у великій кількості текстового матеріалу, вилучати необхідну інформацію, оцінити її відповідно до вимог сформульованих завдань і оминати зайву інформацію.

Інформативне читання фінансової літератури використовується для отримання необхідної інформації під час дослідницької та наукової роботи, розвитку і вдосконалення методів і прийомів професійної діяльності, самоосвіти і підвищення кваліфікації. Особливістю ситуацій інформативного читання є визначення мети читання, у вигляді точних питань або необхідності знайти, привласнити, оцінити, узагальнити інформацію, зробити на її основі висновки, зрозуміти її і створити власний оригінальний текст. У ситуаційному змісті навчання інформативного читання важливі уміння організовувати роботу з текстом найбільш правильним способом, а саме: визначити мету звернення до тексту; оцінити необхідність тексту для подальшого його використання; опанувати суть питання; виділити окремі частини тексту; узагальнити і синтезувати інформацію та робити висновки.

В ситуативному змісті навчання інформативного читання ми виділили ситуації звернення фахівця до фінансової літератури для загального ознайомлення з новими подіями, які відбуваються на фінансовому або банківському ринках, з новинками в області банківських послуг. У цьому випадку інформативне читання використовується як засіб отримання нової інформації, самоосвіта і як джерело професійного спілкування і комунікації. Ця ситуація читання заснована на потребі бути ознайомленим з подіями, володіти новою інформацією. Інформативне читання в цьому випадку є ознайомлювальний або розважальний характер. Починаючи читання, фахівець може не мати визначеної мети, а вилучена інформація може бути привласнена, як нові знання або висновки, без

записів та конспектів.

Наступним кроком нашого дослідження став розгляд особливостей тексту, з яким може мати справу майбутній фахівець у фінансовій галузі. Згідно психологічній стороні навчання інформативного читання, на сприйняття інформації впливає і сама інформація. Проведений аналіз дозволив нам виявити, що матеріали з якими фахівець може мати справу в професійній діяльності – це різні за жанрами тексти фінансового та економічного характерів, наприклад, ділові листи, інструкції, довідники, каталоги, підручники і статті, тексти насичені термінами і фаховою лексикою, великою кількістю пасивних конструкцій і конструкціями неособових граматичних форм; лаконічністю, логічністю, точністю, об'єктивністю інформації. Тексти фінансового і економічного характерів призначені до сприйняття інформації підготовленим читачем, текст ділиться на частини, глави і абзаци, в них міститься велика кількість графіків, таблиць, діаграм. Залежно від їх призначення тексти для інформативного читання, можна об'єднати в такі групи:

1) спеціалізовані тексти, адресовані виключно фахівцям і використовуються в професійній діяльності – це різна фінансова документація;

2) інформаційні тексти, до яких фахівець звертається для отримання конкретної інформації – це довідники, інструкції, посібники, каталоги;

3) тексти науково-навчального характеру використовуються в процесі вивчення фінансових або економічних проблем і питань під час навчання або підвищення кваліфікації;

4) тексти науково-публіцистичного характеру, які використовуються для засвоєння нової інформації – це різні публікації в газетах, журналах, на інтернет-сайтах, призначені для фахівців фінансової галузі і ширшого кола читачів.

Навчання інформативного читання на основі проблемного підходу сприяє розвитку іншомовної навчальної діяльності студентів немовних факультетів, підвищує мотивацію вивчення іноземної мови, покращує якість їх професійної підготовки.

Перспективами подальших досліджень є експериментальна перевірка обґрунтованих педагогічних умов формування професійних умінь майбутніх фахівців у фінансовій галузі читання англійської фінансової літератури та розробка методичних рекомендацій щодо їх впровадження у професійну підготовку майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабичева Т. А. Проблемное обучение в процессе активизации познавательной деятельности студентов / Т. А. Бабичева // Вестник Ставропольского государственного университета. – 2009. – № 6. – С. 12–17.

2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 120–124.
3. Закирова С. К. К вопросу о проблемном и непроблемном обучении / С. К. Закирова // Среднее профессиональное образование. – 2007. – № 4. – С. 58–60.
4. Ильина Т. А. Проблемное обучение – понятие и содержание / Т. А. Ильина // Вестник высшей школы. – 1976. – № 2. – С. 78–82.
5. Кудрявцев В. Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы / В. Т. Кудрявцева. – М. : Знание, 1991. – С. 20–24.
6. Лернер И. Я. Педагогическая литература о проблемном обучении / И. Я. Лернер. – М., 1983. – С. 212–215.
7. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – С. 144–147.
8. Махмутов М. И. Проблемное обучение: основные вопросы теории / М. И. Махмутов. – М. : Педагогика, 1975. – С. 68–70.
9. Меретукова З. К. Проблемное обучение как средство реализации единства дидактики и диалектики / З. К. Меретукова // Вестник ТГПУ. – 2011. – № 10(100). – С. 56–60.
10. Скаткин М. И. Проблемы современной дидактики / М. И. Скаткин. – 2-е изд. – М. : Высшая школа, 1984. – С. 79–81.
11. Похабова В. М. Обучение профессионально-ориентированному чтению будущих инженеров-строителей / В. М. Похабова // Вестник ТГПУ. – 2010. – № 10(100). – С. 66–68.